

Mesto in trg na meji, 9. vzporednice med slovensko in hrvaško etnologijo = Grad i trg na granici, 9. hrvatsko-slovenske etnološke paralele, ur. Alenka Černelič Krošelj... [et al.], Slovensko etnološko društvo, Ljubljana 2006., 346 str.

Iako suradnja hrvatskih i slovenskih etnologa nakon osamostaljenja dviju država nije potpuno prekinuta, njihovi su susreti – u osamdesetim godinama protekloga stoljeća nekoliko puta uspješno organizirani pod nazivom "Hrvatsko-slovenske etnološke paralele ([Zgodovinske] vzporednice med slovensko in hrvaško etnologijo)" – prekinuti početkom devedesetih godina.

Slijedeći prije uobičajenu praksu tematskog uokvirivanja *Paralela* oko aktualno relevantnih pitanja i tendencija (djelomično i zajedničkih) dviju etnologija, te istraživanja graničnih područja dviju država, na obnovljenim *Paralelama*, što su se godine 2004. održale u Motovunu, tim se temama pridružilo i objema etnologijama važno pitanje predstavljanja i očuvanja kulturne baštine. Premda je stručna javnost ostala zakinuta za zasebnu publikaciju posvećenu tome skupu, o još uvijek aktualnoj relevantnosti nekih pitanja otvorenih (i nastavljenih) u Motovunu svjedoči i dio priloga objavljenih u *Zborniku 9. Paralela*, što su se godine 2006. održale u Kozjanskom.

Uz uvodne riječi predsjednica SED-a (B. Čebulj Sajko) i HED-a (Ž. Jelavić), te Slavka Kremenška, jednoga od idejnih začetnika *Paralela*, zbornik *Mesto in trg na meji* sastoji se od četiri veće tematske cjeline. Prva od njih ("Projekti i međuetnička istraživanja stanovništva i kulture") okuplja radove čijim je jednim dijelom predstavljena (i) uspješna međuinstitucionalna i/ili stručna etnološka suradnja. Dio je priloga usmjeren na istraživanje, zaštitu i očuvanje kulturne baštine, posebno na one aspekte koji iziskuju etnološku kompetenciju. Neki se od primjera, ali i rezultata etnološkog djelovanja na tome području mogu vidjeti i u razvijanju svijesti o baštini u njezinih "nositelja", odnosno otkrivanju i povezivanju njihovih skrivenih potencijala (vještina) s bogatom kulturnom baštinom (A. Černelič Krošelj, M. Smole) koja se onda kvalitetno može iskoristiti i u turizmu, čak i ako je riječ o usmenoj tradiciji (M. Mencej). Tu su i prilozi koji se bave pitanjem međuetničkih odnosa u pograničnim područjima, posebno odnosom političkih i administrativnih granica s društvenim vezama koje stvara i doživljava lokalno stanovništvo s jedne (D. Knežević Hočevar), te isticanjem ideje da kulturno bogatstvo etnički mješovitog područja počiva baš na posebnostima što ih u različitim životnim aspektima iskazuje njegovo stanovništvo, s druge strane (A. Matkovič). Cjelinu zatvaraju prilozi usmjereni na različite tipove i značajke migracija, i to propitkivanjem identiteta talijanske manjine u zapadnoj Slavoniji (J. Vince-Pallua), odnosno specifičnog položaja mladih žena – smještenog na razmeđu vrijednosti i obveza koje propisuju ruralne i urbane sredine – koje su, u potrazi za poslom, u međuratnom razdoblju iz Kozjanskoga migrirale u Zagreb (J. Sok).

Autori su priloga druge cjeline ("Grad, trg i njegova okolica – etnološka perspektiva") zaokupljeni mogućnošću etnološkog istraživanja grada kao fokusa u kojemu se, djelovanjem različitih čimbenika, konstruiraju urbani identiteti (V. Gulin Zrnić); odnosom urbanih etnoloških istraživanja (tema) i muzejske prezentacije (T. Roženbergar Šega); malim slovenskim gradovima/trgovima te mjestom i ulogom etnologa u identifikaciji, valorizaciji i revitalizaciji kulturne baštine, koja je bitan segment održivoga razvoja, ali i turističke ponude (V. Hazler, H. Rožman). Cjelinu zatvara prilog koji sučeljava kulturu prehrane područja

Kozjanskog i Obsotelja iz prve polovice 20. st. s današnjom, te dajući uvid u procese udomaćivanja nekih "uvoznih" jela, upućuje na promjene koje se "razvojem" kulture prehrane događaju (i) na njezinoj simboličkoj razini (V. Šlibar).

Treća tematska cjelina ("Etnološka istraživanja gradova i trgova uz granicu") se sastoji od tri rada koja iz različitih perspektiva pristupaju fenomenu granice. Posebnošću jednog malog slovenskoga grada, čije se pojedine komponente društvenog života gotovo podudaraju s njihovim oblicima u velikim gradovima, ali i karakteristikama međusobnih utjecaja, kontakata i druženja njegova stanovništva sa susjednim hrvatskim življem, teme su koje obrađuje prilog što ga potpisuje M. Balkovec Debevec. Drugi prilog, razmatrajući položaj mjesta Žiri, odnosno njegovu povijesnu "opterećenost" naslagama granica, razmatra raznolike mogućnosti turističke uporabe takvoga područja (M. Stanonik), dok je autorica posljednjega priloga ove cjeline usredotočena na specifičnost nastanka Nove Gorice, odnosno na relaciju podrijetla i trajnosti boravka na određenome mjestu s poimanjem toga mjesta i vezanosti uz njega (Jerman).

Zbornik zatvaraju prilozi objedinjeni naslovom "Nova usmjerenja hrvatske i slovenske etnologije". Radovi se hrvatskih etnologinja bave problemima de/kodiranja medijskih poruka, odnosno pitanjima adekvatnosti uporabe "zapadnog" analitičkog modela na "nezapadnoj" ili jednostavno "drugačijoj građi" (R. Senjković); transformacijom intimnosti u urbanom prostoru, gdje *oaze ljubavi* nastaju neovisno o njihovim "korisnicima", čiji pak status ovisi o interesu vladajućih struktura za njih (T. Škokić); važnošću etnološkog istraživanja mode, odnosno modernizacije odijevanja u ruralnim i urbanim sredinama, a u svjetlu definicije mode prema polisistemske teorije kulture (V. Bonifačić).

Pitanja časti i njezine obrane, odnosno mehanizama zaštite morala posredstvom različitih medija društvene kontrole u jednom izoliranom slovenskom selu središnji su problemi kojima se bavi Mojca Ramšak. Prilog A. Gačnika usredotočen je na probleme preslojavanja i razgraničavanja starijih i novijih oblika maski i maskiranja, odnosno modifikacije, metamorfoze i inovacije u tradicijskom pokladnom maskiranju, te na mogućnosti muzejske i turističke promidžbe posebnosti maski i maskiranja. Cjelinu zatvara rad koji se bavi zahtjevnošću kvalitetnog osmišljavanja zaštite kulturne baštine i uloge etnologa u tome, osobito u kontekstu potencijalno štetnih utjecaja globalizacijskih procesa (Z. Koželj).

Premda zbornik *Mesto in trg* ne donosi izlaganja svih sudionika skupa, njegova tematska koncepcija i raznovrsni metodološki, odnosno analitički pa i teorijski pristupi, zasigurno će barem djelomično biti poticajni – kako organizatorima, tako i sudionicima – u osmišljavanju i realizaciji 10. Paralela, koje bi se sljedeće godine trebale održati u Hrvatskoj.

Ana-Marija VUKUŠIĆ